

ANNA KUZIOR

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA MSSF DLA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Wprowadzenie

W lipcu 2009 roku, po kilku latach prac, Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (dalej Rada lub IASB) przyjęła i opublikowała tekst Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw¹ (dalej MSSF dla MSP lub Standard). Liczący około 230 stron tekst jest odrębnym wydawnictwem Rady, niewłączanym do zbioru pozostałych MSSF/MSR. Z założenia ma on regulować zasady sporządzania sprawozdań przez spółki, których papiery wartościowe, zarówno udziałowe, jak i wierzytelnościowe, nie są przedmiotem notowań giełdowych oraz przez te jednostki, które nie obracają (nie przechowują i zarządzają) powierzonymi im aktywami z racji prowadzonej w tym zakresie działalności podstawowej (banki, instytucje kredytowe, ubezpieczeniowe, fundusze inwestycyjne). Za małe i średnie przedsiębiorstwa Standard uznaje więc jednostki, niezależnie od charakteru i rodzaju ich działalności, które nie są zaliczane do grupy podmiotów ponoszących publiczną odpowiedzialność, a które publikują swoje sprawozdania finansowe. Do klasyfikacji podmiotów nie stosuje się żadnych testów ilościowych, nie dokonuje się również odrębnego podziału na małe i średnie przedsiębiorstwa, dla wszystkich jednostek przyjmujących zapisy Standardu przewidziano jednakowe regulacje w zakresie sprawozdawczości finansowej.

---

¹ <http://eifrs.iasb.org/eifrs/sme/en/IFRSforSMEs2009.pdf>.

Standard powstał w celu zapewnienia porównywalności sprawozdań finansowych MSP, istotnej dla inwestorów i dostawców kapitału obcego. Konieczność porównywania sprawozdań finansowych MSP jest związana z funkcjonowaniem korporacji międzynarodowych, przepływem kapitału i z handlem zagranicznym. Zdaniem Rady powinien się on przyczynić do bardziej efektywnej alokacji i ustalania kosztu kapitału z korzyścią zarówno dla jego dawców, jak i biorców. Dodatkowo przyjęcie jednolitych zasad rachunkowości przez MSP powinno przyczynić się do poprawienia jakości badania sprawozdań finansowych, a także ułatwić przeprowadzanie szkoleń w zakresie sprawozdawczości finansowej.

Celem artykułu jest zaprezentowanie celu, cech i zakresu sprawozdania finansowego sporządzanego w oparciu o regulacje zawarte w MSSF dla MSP oraz przedstawienie zasad wyceny aktywów i pasywów wynikających ze wskazanego Standardu.

1. Sprawozdanie finansowe według MSSF dla MSP

Sprawozdanie finansowe przygotowywane przez małe i średnie przedsiębiorstwa jest sprawozdaniem ogólnego przeznaczenia, którego celem jest dostarczenie odbiorcom rzetelnej informacji o sytuacji finansowej, wynikach działalności i przepływach pieniężnych, wykorzystywanej przy podejmowaniu decyzji ekonomicznych. Jedną z podstawowych przyczyn stworzenia odrębnego standardu dla MSP było zdefiniowanie grupy użytkowników zewnętrznych sprawozdania finansowego tych jednostek i określenie ich potrzeb informacyjnych. W przypadku sprawozdania MSP jako podstawowych użytkowników zewnętrznych wskazuje się banki i innych pożyczkodawców, dostawców, klientów i właścicieli niebędących jednocześnie osobami zarządzającymi podmiotem.

Użytkownicy sprawozdania finansowego MSP są zainteresowani głównie krótkoterminowymi przepływami pieniężnymi, płynnością, wielkością majątku i zakresem funkcjonowania podmiotu. Interesują ich również historyczne trendy w obszarze kształtowania wyniku finansowego i zakresu działalności, które pozwalają na dokonywanie prognoz dotyczących długoterminowych przepływów, wyniku finansowego i wartości przedsiębiorstwa. Dodatkowo w przypadku spółek niepublicznych istotne mogą być informacje niepublikowane wtedy, gdy sprawozdanie sporządzane jest na podstawie pełnej wersji MSSF, a istotne dla użytkowników, na przykład kwoty otrzymane tytułem zwiększenia kapitałów od

właścicieli, zarządzających, dostawców, mające na celu głównie wzmocnienie zdolności kredytowej.

Sprawozdanie finansowe musi posiadać określone cechy jakościowe, żeby spełnić swoje zadanie dostarczenia użytkownikom przydatnych informacji ekonomicznych. Dla sprawozdania finansowego MSP przyjęto w standardzie następujące równorzędne cechy jakościowe:

- zrozumiałość,
- przydatność,
- istotność,
- wiarygodność,
- przewaga treści ekonomicznej nad formą prawną,
- ostrożność,
- kompletność,
- porównywalność,
- terminowość,
- wyważenie korzyści i kosztów.

Ta ostatnia cecha była drugim, obok zdefiniowanych potrzeb informacyjnych użytkowników, powodem przygotowania MSSF dla MSP. Zastosowanie rozwiązań proponowanych przez Standard ma zapewnić sporządzenie sprawozdania rzetelnie prezentującego sytuację jednostki gospodarczej przy zaangażowaniu mniejszych środków, niż ma to miejsce w przypadku uwzględniania zapisów pełnej wersji MSSF.

W sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z zasadą memoriałową jednostki przedstawiają informacje na temat aktywów, zobowiązań, kapitału własnego, przychodów i kosztów, a w szczególnych przypadkach zysków i strat, jeśli te ostatnie lepiej odzwierciedlają charakter transakcji. Definicje składników sprawozdania finansowego przyjęte przez MSSF dla MSP zgodne są z pojęciami opisanymi w Ramach koncepcyjnych sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych. Uznanie składników sprawozdania finansowego wymaga spełnienia kryteriów dotyczących możliwości uzyskania w przyszłości korzyści ekonomicznych oraz wiarygodnego pomiaru wartości. Jako podstawowe i najbardziej powszechne podstawy wyceny Standard wskazuje koszt historyczny (łącznie z kosztem zamortyzowanym) i wartość godziwą. Odnosząc się do ogólnych zasad wyceny aktywów i zobowiązań, Standard pomija znane z Ram koncepcyjnych modele (zasady): aktualnej ceny nabycia, wartości realizacji i wartości bieżącej.

Sprawozdanie finansowe musi w sposób rzetelny przedstawiać sytuację finansową, efekty działania i przepływy pieniężne. Takiej prezentacji służy stosowanie rozwiązań przyjętych w MSSF dla MSP. O fakcie zgodności sprawozdania finansowego z zapisami Standardu jednostka ma obowiązek poinformować użytkowników w notach objaśniających. Tam również należy zamieścić informacje i uzasadnienie ewentualnych odstępstw od rozwiązań standardowych. Należy także wskazać, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy zachowaniu zasady kontynuacji działania.

Sprawozdanie finansowe, prezentowane co najmniej raz w roku, powinno być sporządzane w kolejnych okresach przy zastosowaniu tych samych zasad prezentacji i klasyfikacji. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy podmiot zmienia rodzaj działalności podstawowej, gdy uzna, że inny sposób prezentacji lepiej odzwierciedla jego sytuację finansową lub gdy zmiany są wymagane przez MSSF. Jednostka ma obowiązek przekwalifikowania danych porównawczych i podania informacji o charakterze, wartości i przyczynach reklasyfikacji. Jeśli reklasyfikacja jest niewykonalna w praktyce, podmiot musi podać tego przyczyny. W sprawozdaniu finansowym jednostka prezentuje dane zarówno za bieżący rok obrotowy, jak i dane porównawcze; wszystkie z zachowaniem zasady istotności.

Zgodnie z MSSF dla MSP kompletne sprawozdanie finansowe składa się z następujących elementów:

- sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień bilansowy,
- jedno sprawozdanie z całkowitych dochodów sporządzone za okres sprawozdawczy pokazujące wszystkie pozycje przychodów i kosztów ujętych w ciągu roku i uwzględnianych przy ustalaniu wyniku finansowego (zysku/straty netto) oraz pozycje pozostałych całkowitych dochodów albo
- odrębny rachunek wyników (zysków i strat) i odrębne zestawienie całkowitych dochodów. W tym przypadku zestawienie całkowitych odchodów rozpoczyna się od wyniku finansowego netto, a następnie prezentuje inne całkowite dochody,
- sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym,
- sprawozdanie z przepływów środków pieniężnych,
- noty objaśniające, w których przedstawiane są istotne zasady przyjętej przez jednostkę polityki rachunkowości i inne dodatkowe informacje do poszczególnych pozycji elementów sprawozdania finansowego.

MSSF dla MSP nie wskazuje na konieczność przedstawiania sprawozdania z sytuacji finansowej na początek najwcześniejszego porównawczego okresu,

w którym jednostka zastosowała zasady (politykę) rachunkowości retrospektywnie lub dokonała retrospektywnego przekształcenia pozycji w sprawozdaniu finansowym, lub przeklasyfikowała pozycje w swoim sprawozdaniu finansowym. Tak jak MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, tak i MSSF dla MSP nie przedstawia wzoru sprawozdań finansowych, wskazuje zakres minimalnych ujawnień, a także kategorie, które muszą być zaprezentowane w notach objaśniających, jeśli nie zostały zawarte w innym elemencie sprawozdania.

W przypadku sprawozdania z sytuacji finansowej jako podstawową klasyfikację Standard wskazuje podział aktywów i zobowiązań na długo-/ krótkoterminowe (trwale/ obrotowe), dopuszczając również prezentację zgodną z kryterium płynności. Zakres informacji, który musi być prezentowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej przez MSP, jest zasadniczo zbieżny z danymi ujawnianymi na podstawie MSR 1. Jako istotną różnicę należy wskazać brak obowiązku dla MSP w zakresie odrębnego ujmowania aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia i zobowiązań z nimi związanych. W przypadku wiążących umów sprzedaży istotnych aktywów trwałych lub ich grup dane na ten temat należy prezentować w notach objaśniających. Decyzja co do szerszego, niż przewiduje to Standard, zakresu ujawnień w sprawozdaniu z sytuacji finansowej powinna być podejmowana w przypadku aktywów – z uwzględnieniem rodzaju, wartości, płynności i funkcji, jaką pełnią w podmiocie, a w przypadku zobowiązań – rodzaju, wartości i okresu spłaty. Na zasady prezentacji mogą też wpływać przyjęte przez pomiot zasady wyceny bilansowej.

Rachunek wyników (zysków i strat), niezależnie od tego, czy jest osobnym elementem sprawozdania finansowego, czy stanowi element sprawozdania z całkowitych dochodów, może być sporządzony w wariantach porównawczym lub kalkulacyjnym (z koniecznością przedstawienia co najmniej kosztu wytworzenia sprzedanych produktów, ale bez obowiązku prezentowania w notach objaśniających klasyfikacji kosztów podstawowej działalności według ich rodzajów), prezentując obligatoryjnie informacje wskazane w Standardzie. Lista minimalnych ujawnień w zakresie przychodów i kosztów kształtujących wynik finansowy przewidzianych dla MSP nie odbiega od danych, które muszą być prezentowane przez większe podmioty na podstawie MSR 1. Węższy jest natomiast zakres informacji ujawnianych, jako inne całkowite dochody, co wynika z faktu ograniczenia zasad

wyceny aktywów prowadzących do powstania kosztów i przychodów kapitałowych. Jest on zawężony do następujących pozycji:

- zyski i straty aktuarialne z tytułu programu określonych świadczeń pracowniczych,
- zyski i straty wynikające z przeliczenia pozycji sprawozdania finansowego jednostki działającej za granicą,
- zmiany wartości godziwej instrumentów zabezpieczających.

Brak pewnych pozycji w grupie innych całkowitych dochodów (na przykład zysków lub strat z wyceny instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży) powoduje, że nie pojawia się konieczność ich reklasyfikacji (przeniesienia do wyniku finansowego) w przypadku zbycia odnośnych aktywów. Jeśli jednostka gospodarcza w okresach, za które prezentuje sprawozdane finansowe, nie odnotowała żadnych innych całkowitych dochodów, może odstąpić od prezentacji sprawozdania z całkowitych dochodów i zastąpić go rachunkiem zysków i strat.

MSP są również zobligowane do sporządzania sprawozdania ze zmian w kapitale własnym, którego treść określona jako minimalna dotyczy informacji na temat kwot całościowego wyniku przypadającego właścicielom i udziałowcom niemającym kontroli, efektów korekt retrospektywnych związanych ze zmianą zasad polityki rachunkowości oraz uzgodnienia wartości bilansowej poszczególnych składników kapitału własnego na koniec i początek roku. Jeżeli zmiany w kapitale własnym, w okresie za który sporządzane jest sprawozdanie, spowodowane są tylko kwotą wyniku finansowego, płatnością dywidend, korektą błędów poprzednich okresów i zmianą zasad rachunkowości, jednostka może prezentować jeden rachunek wyników (zysków i strat) i zysków zatrzymanych (niepodzielonych) – *statement of income and retained earnings* – w miejsce sprawozdania z całkowitych dochodów i sprawozdania ze zmian w kapitale własnym. W takim przypadku rachunek wyników i oraz zysków zatrzymanych musi uwzględniać:

- niepodzielony wynik na początek roku,
- dywidendy zadeklarowane, wypłacone lub przypadające do zapłaty w ciągu roku,
- przedstawienie niepodzielonego zysku po zmianie zasad rachunkowości,
- przedstawienie niepodzielonego wyniku po korekcie błędów z lat ubiegłych,
- niepodzielony wynik na koniec roku.

Obligatoryjnym elementem dla MSP jest również sprawozdanie z przepływów pieniężnych, które prezentuje przepływy z trzech typowych sfer działalności, a które może być sporządzone metodą bezpośrednią i pośrednią.

Noty objaśniające mają na celu przedstawienie informacji:

- na temat przyjętych przez jednostkę zasad (polityki) rachunkowości,
- wymaganych przez Standard, a nie prezentowanych w innych częściach sprawozdania,
- niezbędnych do zrozumienia sprawozdania, niepublikowanych w innych jego częściach.

Wymagania Standardu w zakresie ujawnień informacji w notach objaśniających (drugi punkt wyżej przedstawionego wyczerpania) są znacznie mniejsze, niż ma to miejsce w przypadku MSSF dla pozostałych jednostek. Zawężona zawartość not wynika z następujących przyczyn²:

- ograniczenie (uproszczenie) rozwiązań w zakresie wyceny przyjętych w MSSF dla MSP w stosunku do pełnej wersji MSSF,
- eliminacja szerokiego wachlarza możliwości wyboru zasad wyceny w MSSF dla MSP,
- pominięcie pewnych problemów w MSSF dla MSP,
- analiza potrzeb informacyjnych użytkowników sprawozdania finansowego MSP oraz uwzględnienie kryterium „koszty–korzyści”.

MSSF dla MSP nie wymaga ujawniania informacji na temat segmentów działalności, zysku na jedną akcję oraz śródrocznych raportów finansowych.

2. Wycena podstawowych elementów aktywów i pasywów

Najistotniejszą częścią MSSF dla MSP jest określenie zasad i skutków wyceny poszczególnych składników sprawozdania finansowego. W kolejnych rozdziałach Standardu, w sposób prostszy niż ma to miejsce w przypadku pełnego tekstu MSSF, przedstawiono zasady pomiaru wartości początkowej i bilansowej. Uproszczenie dotyczy zarówno kwestii merytorycznych, jaki i w bardzo odczuwalny sposób – językowych.

---

² www.iasb.org/NR/rdonlyres/DBC2B401-4053-4F27-A84C32A30A0B1863/0/Module08_version2010_1_Notes.

Na potrzeby wyceny instrumenty finansowe zostały podzielone na dwie grupy:

- podstawowe instrumenty finansowe,
- pozostałe instrumenty finansowe.

Instrumenty podstawowe obejmują środki pieniężne, instrumenty wierzytelnościowe, instrumenty kapitałowe niebędące preferencyjnymi akcjami zamiennymi, akcjami z opcją wykupu i akcjami preferencyjnymi (inwestycje w zwykle akcje i udziały). Pozostałe instrumenty to te, które nie zostały zaliczone do podstawowych.

Wartość początkową instrumentów finansowych ustala się na poziomie ceny zakupu powiększonej o koszty transakcyjne z wyjątkiem sytuacji dotyczącej zakupu aktywów finansowych wycenianych na dzień bilansowy w wartości godziwej przez wynik finansowy, w którym to przypadku koszty zakupu odniesione są do wyniku finansowego. Inaczej traktowane są instrumenty finansowe powstające w sytuacji, gdy umowa jest transakcją finansowania innego podmiotu (na przykład sprzedaż z odroczonym terminem płatności dłuższym niż udzielany w normalnych warunkach lub gdy finansowanie odbywa się przy zastosowaniu stopy procentowej innej niż rynkowa). W takim przypadku wartość początkową instrumentu ustala się na poziomie wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych obliczonych z wykorzystaniem rynkowej stopy procentowej dla podobnych instrumentów wierzytelnościowych.

Na moment sprawozdawczy instrumenty wierzytelnościowe powinny być wyceniane według skorygowanej ceny nabycia przy uwzględnieniu efektywnej stopy procentowej. Jeśli umowa powodująca powstanie instrumentu finansowego dotyczy finansowania innej jednostki, to wartość takiego składnika bilansowego należy ustalić na podstawie bieżącej wartości przyszłych płatności, obliczonej z uwzględnieniem rynkowej stopy procentowej podobnych instrumentów.

Instrumenty udziałowe należy wyceniać na poziomie ich wartości godziwej, jeśli są to papiery wartościowe notowane na rynku lub jeśli tę wartość można ustalić w sposób wiarygodny. Skutki wyceny bilansowej instrumentów finansowych w wartości godziwej odnosi się do wyniku finansowego. W przypadku gdy wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, instrumenty udziałowe wycenić należy według wartości początkowej pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości.

Wartość początkową nieruchomości inwestycyjnych stanowi cena zakupu powiększona o wszystkie bezpośrednie koszty transakcji. W przypadku gdy płat-

ność za inwestycje niefinansową jest odroczone w czasie na dłużej, niż zwyczajowy okres kredytowania, wartością początkową jest wartość bieżąca wszelkich przyszłych płatności. Na dzień bilansowy inwestycje niefinansowe powinny być wyceniane w ich wartości godziwej, o ile jest ona możliwa do ustalenia bez ponoszenia przez jednostkę nadmiernych kosztów i wysiłków. Zmiany wartości godziwej ustalanej na potrzeby wyceny bilansowej należy odnosić do wyniku finansowego. Pozostałe nieruchomości inwestycyjne, czyli te, dla których niemożliwe lub nieopłacalne jest ustalenie wartości godziwej, należy wyceniać zgodnie z modelem kosztu historycznego, właściwego dla środków trwałych.

Wycena zapasów odbywa się na poziomie ceny nabycia lub kosztu wytworzenia. Koszt wytworzenia produktów obejmuje koszty bezpośrednie i systematycznie przypisane, stałe i zmienne koszty pośrednie produkcji. Koszty stałe pośrednie rozlicza się na produkty z uwzględnieniem stopnia wykorzystania normalnych zdolności produkcyjnych. Koszty zmienne pośrednie produkcji przypisuje się do produktów na podstawie aktualnego stanu wykorzystania urządzeń produkcyjnych. Cena nabycia i koszt wytworzenia nie mogą być na dzień bilansowy wyższe niż szacowana możliwa do uzyskania cena sprzedaży pomniejszona o koszty niezbędne do przygotowania składnika zapasów do sprzedaży i o koszty sprzedaży. Na wartość zapasów spełniających kryteria aktywów dostosowywanych nie wpływają koszty finansowania zewnętrznego, MSSF dla MSP nie przewiduje możliwości ich aktywowania. Wartość rozchodu zapasów ustala się dla aktywów wzajemnie zastępowalnych metodą FIFO i średniej ceny ważonej, dla niezastępowalnych należy stosować metodę szczegółowej identyfikacji.

Składniki majątkowe zaliczane do środków trwałych są wyceniane w momencie pierwotnego ujęcia według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z zapisami MSSF dla MSP do wartości początkowej nie zalicza się kosztów finansowania zewnętrznego. Wartość początkową środków trwałych powiększają nakłady na ich ulepszenie (na przykład wartość wymienianych części składowych obiektu). W przypadku wymiany części składowych środka trwałego wartość księgowa tych, które są zastępowane, musi być usunięta z bilansu. Środki trwałe, z wyjątkiem gruntów, podlegają amortyzacji zgodnie z metodą, która w najlepszym stopniu odzwierciedla tryb konsumowania przez jednostkę korzyści ekonomicznych realizowanych z wykorzystaniem danego obiektu. Każdy istotny składnik środka, który w różnym stopniu i okresie przynosi podmiotowi korzyści ekonomiczne, powinien być amortyzowany odrębnie, z uwzględnieniem okresu ekonomicznej użyteczności. Standard wskazuje na

konieczność ustalenia i weryfikacji wartości rezydualnej obiektu, metody amortyzacji i okresu ekonomicznej użyteczności. Weryfikacja musi być przeprowadzona wtedy, gdy obserwuje się czynniki, które mogą wpływać na wcześniej przyjęte założenia, a nie corocznie. Na dzień bilansowy środki trwałe wyceniane są jedynie według modelu kosztu historycznego, co oznacza ich ujęcie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości początkowej pomniejszonej o dotychczasowe umorzenie i o odpisy z tytułu utraty wartości.

Elementami wartości niematerialnych według MSSF dla MSP są: nabyta wartość firmy i nabyte prawa. Nie ujmuje się jako elementu aktywów wewnętrznie wygenerowanych praw oraz kosztów prac rozwojowych. Stanowią one koszty w momencie ich poniesienia. Wartości niematerialne nabyte od innych jednostek wyceniane są w momencie ich początkowego ujęcia według ceny nabycia. Wartość firmy ustalana jest jako nadwyżka kosztu połączenia jednostek nad udziałem jednostki przejmującej w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych wycenionych zasadniczo według wartości godziwej. Dla potrzeb wyceny zgodnej ze Standardem amortyzuje się wszystkie wartości niematerialne, łącznie z wartością firmy, zakładając, że ich okres użytkowania jest określony. Jeśli jednostka nie jest w stanie ustalić okresu ekonomicznej użyteczności, należy założyć, że wynosi on 10 lat (również dla wartości firmy). Amortyzacja powinna odzwierciedlać tryb konsumowania korzyści wynikających z wykorzystania składnika wartości niematerialnych, a jeśli jego określenie jest niemożliwe, należy stosować metodę liniową. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej wartości niematerialne wycenia się według modelu kosztu historycznego.

MSSF dla MSP przyjął ogólne, znane z MSR 17 „Leasing”, zasady klasyfikowania i rozliczania transakcji leasingowych. Podział leasingu na finansowy i operacyjny musi być dokonany z uwzględnieniem treści ekonomicznej umowy i wymaga odpowiedzi na pytanie, po której stronie pozostają zasadniczo wszystkie korzyści i ryzyko związane z użytkowaniem przedmiotu umowy. Nie dokonano w zasadzie żadnych uproszczeń ani w zakresie klasyfikowania, ani rozliczania oraz prezentacji skutków zawartej umowy leasingowej.

Aktywa, dla których zgodnie z MSSF dla MSP nie można stosować na dzień bilansowy wyceny według wartości godziwej, podlegają ocenie pod kątem utraty wartości. Typowe testy na utratę wartości dotyczą zapasów, środków trwałych i wartości niematerialnych. Dla zapasów należy na każdy dzień, na który sporządzane jest sprawozdanie finansowe, ustalić, czy wartość bilansowa poszczegól-

nych elementów tej grupy nie przewyższa ceny sprzedaży pomniejszonej o koszty niezbędne do przygotowania składnika zapasów do sprzedaży i o koszty sprzedaży. Jeśli taka sytuacja ma miejsce, należy obniżyć wartość zapasów z równoczesnym ujęciem odpisu aktualizującego w rachunku wyników. W przypadku operacyjnych aktywów trwałych testy na utratę wartości przeprowadzane są wtedy, gdy jednostka zaobserwuje zewnętrzny lub wewnętrzny czynnik, który taką utratę może spowodować. Na każdy dzień bilansowy jednostka zobowiązana jest sprawdzić, czy występują okoliczności, które mogą prowadzić do utraty wartości środków trwałych oraz wartości niematerialnych. Jeśli nie zostanie stwierdzona przesłanka utraty wartości, jednostka nie przeprowadza testów. W takim przypadku efektem analizy czynników wpływających na aktualną wartość operacyjnych aktywów trwałych może być zmiana okresu ekonomicznej użyteczności, metody amortyzacji lub wartości rezydualnej. Jeśli jednostka zaobserwuje czynnik powodujący utratę wartości, jest zobowiązana do ustalenia wartości odzyskiwalnej składnika aktywów. Wartością odzyskiwalną jest wyższa wartość wybrana spośród wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. Odpis z tytułu utraty wartości, stanowiący różnicę między wartością wynikającą z ksiąg a wartością odzyskiwalną, obciąża wynik finansowy danego okresu. Na każdy kolejny dzień bilansowy należy sprawdzić, czy zasadne jest dalsze utrzymywanie w księgach odpisu. Jeśli nie występują już okoliczności, które doprowadziły do utraty wartości, odpis należy w całości lub części zmniejszyć, odnosząc go do wyniku finansowego.

Rezerwy są wyceniane w kwocie wynikającej z najbardziej właściwych szacunków nakładów niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku na dzień bilansowy. Jeśli skutki zmiany wartości pieniądza w czasie są istotne, kwota rezerwy odpowiada bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje, będą niezbędne do wypełnienia obowiązku. Zasadniczo rozwiązania w zakresie sprawozdawczego ujęcia rezerw, a także zobowiązań warunkowych przyjęte w MSSF dla MSP są zbieżne z rozwiązaniami opisanymi w MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”.

Kontrakty długoterminowe, których wynik można wiarygodnie oszacować, rozliczane są metodą stopnia zaawansowania. Oznacza to, że koszty i przychody związane z tymi umowami są ustalane na dzień bilansowy odpowiednio do stanu zaawansowania realizacji kontraktu na ten dzień. Stan zaawansowania realizacji umowy należy oszacować w sposób najbardziej wiarygodny. W tym celu można: ustalić proporcje kosztów umowy poniesionych z tytułu prac wykonanych do

danego momentu w stosunku do szacunkowych łącznych kosztów umowy, dokonać pomiaru wykonanych prac lub porównać fizycznie wykonane części pracy z pracami wynikającymi z umowy. Jeśli nie można w sposób wiarygodny oszacować wyniku umowy, to przychody ujmuje się wyłącznie do wysokości poniesionych kosztów umowy, dla których istnieje prawdopodobieństwo ich odzyskania, a koszty umowy ujmuje się jako koszt tego okresu, w którym zostały poniesione.

Z przyjęcia określonych zasad wyceny bilansowej wynika, w określonych sytuacjach, konieczność ustalania podatku odroczonego. MSSF dla MSP wymaga, żeby w sprawozdaniu finansowym ujęte były aktywa i rezerwy z tego tytułu. Podatek odroczonego ustalany jest w związku z występowaniem różnic przejściowych między wartością bilansową danego składnika aktywów³ lub zobowiązań a jego wartością podatkową. Kwoty podatku odroczonego ustala się z wykorzystaniem stawki podatku, która będzie obowiązywała w roku przewidywanym dla rozliczenia aktywów i rozwiązania rezerwy. Odroczonego podatek dochodowy może być elementem rachunku wyników lub innych całkowitych dochodów. Podatek prezentowany w rachunku wyników musi być alokowany między działalność kontynuowaną i zaniechaną.

Kapitał własny stanowiący nadwyżkę aktywów nad zobowiązaniami jednostki obejmuje wkłady wniesione przez właścicieli oraz zatrzymane, wypracowane przez jednostkę zyski. Zmniejszają go poniesione przez podmiot straty i pobrania dokonane przez właścicieli.

Uwagi końcowe

MSSF dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw miał z założenia być standardem prostszym niż pełny tekst wszystkich MSSF. Ten cel niewątpliwie został osiągnięty poprzez zawarcie wszystkich wymogów IASB w zakresie sprawozdawczości finansowej na 230 stronach, a nie na blisko 3000, które liczy ostatnie wydanie MSSF. W MSSF dla MSP zastosowano znacznie prostszy język,

---

³ Definiując wartość podatkową aktywów, MSSF dla MSP wykorzystuje stwierdzenie o uzyskaniu korzyści (opodatkowanych) ze sprzedaży danego składnika aktywów. Jest to stwierdzenie węższe niż to, które zawarto w MSR 12. Przedstawiając ogólną procedurę ustalania podatku dochodowego za dany okres sprawozdawczy dla aktywów i zobowiązań, które mogą charakteryzować się różną wartością bilansową i podatkową, w Standardzie użyto sformułowania „wpływające na podstawę opodatkowania (w przyszłości)”. Na tym tle można uznać, że definicję wartości podatkowej aktywów należy rozumieć szerzej, tak jak została zdefiniowana w MSR 12.

który na pewno ułatwia lekturę i zrozumienie Standardu. Stosowanie MSSF dla MSP ma być łatwiejsze również dzięki przyjęciu założenia, że zmiany w Standardzie będą dokonywane nie częściej niż raz na trzy lata.

Merytoryczne uproszczenia zawarte w tekście Standardu dotyczą głównie możliwości pominięcia sprawozdania ze zmian w kapitale własnym, znacznego ograniczenia informacji dodatkowych prezentowanych w notach objaśniających, gdyż szacuje się, że zredukowano wymogi w tym zakresie do około 10% w stosunku do pełnej wersji MSSF⁴, konieczności odnoszenia do wyniku finansowego kosztów prac rozwojowych i kosztów finansowania zewnętrznego.

Korzyścią dla jednostek może być wprowadzenie obowiązku amortyzowania wszystkich wartości niematerialnych, czego konsekwencją jest odstąpienie IASB od wymogu corocznych testów na utratę wartości dla tych aktywów, które wg MSR 38 „Wartości niematerialne” charakteryzują się nieokreślonym okresem użytkowania.

Ułatwiono i uproszczono zasady klasyfikacji aktywów finansowych, sprowadzając cztery, stosowane w MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”, grupy do dwóch wymaganych przez MSSF dla MSP.

Trudno jednak uznać, że przyjęcie jednego możliwego do zastosowania modelu wyceny bilansowej (dla operacyjnych aktywów trwałych i inwestycji w nieruchomości) jest uproszczeniem. W pełnej wersji MSSF funkcjonują w przypadku wspomnianych aktywów dwa równorzędne modele, których stosowanie zależne jest tylko od decyzji jednostki. Wprowadzenie zasady jednego podejścia do wyceny bilansowej, co jest cechą rozwiązań przyjętych w Standardzie, powoduje, że MSP są pozbawione możliwości stosowania niektórych instrumentów polityki bilansowej. W przypadku MSP narzędzia te ograniczone są do prawa wyboru sposobu prezentacji informacji o osiągniętych rezultatach (jedno- lub dwuelementowe sprawozdanie z całkowitych dochodów), metod amortyzacji czy zasad wyceny rozchodu zapasów. To oczywiście z jednej strony zwiększa porównywalność sprawozdań finansowych, ale może zastanawiać fakt, że spółki publiczne, których sprawozdania są częściej zestawiane z raportami innych firm, mają większe możliwości w zakresie kształtowania obrazu sytuacji majątkowej. Zakresem Standardu objęta jest bardzo liczna grupa podmiotów gospodarczych – od bardzo małych do tych, które sporządzają sprawozdanie skonsolidowane. Wydaje się więc, że można było pozostawić jednostkom wybór, który byłby

---

⁴ P Pacter., *IFRS For MOST Private Companies GOES LIVE*, „Financial Executive”, Morristown, Sep 2009, vol. 25, iss. 7, s. 30.

dokonywany między innymi na podstawie często przywoływanego przez Standard kryterium „koszty–korzyści”.

Stosowanie MSSF dla MSP zależy od decyzji poszczególnych państw lub w przypadku wielu krajów europejskich – od decyzji Parlamentu Europejskiego. Do chwili obecnej (marzec 2010) Standard został zaakceptowany co najmniej w kilkunastu krajach⁵, często o mniejszym znaczeniu gospodarczym, które dzięki temu mogą uniknąć konieczności tworzenia krajowego prawa bilansowego. W wielu innych toczy się dyskusja nad jego akceptacją⁶. Taka sytuacja ma miejsce na przykład w Wielkiej Brytanii, która planuje wprowadzenie regulacji przygotowanych przez IASB od 2012 roku, pozostawiając jednak najmniejszym podmiotom prawo dalszego stosowania obecnych rozwiązań w zakresie sprawozdawczości finansowej⁷. Takie podejście wydaje się słuszne, jeśli pozwoli wspomnianym jednostkom stosować rozwiązania prostsze niż te, które wskazuje Standard. Dyskusja nad zasadnością zaakceptowania MSSF dla MSP objęła również Stany Zjednoczone, które stoją przed koniecznością podjęcia ostatecznej decyzji co do stosowania MSSF przez spółki giełdowe. W tym kontekście pojawiają się głosy uznające za zasadne przyjęcie również Standardu dla MSP⁸. Także w Unii Europejskiej rozpoczęto dyskusję nad przyjęciem Standardu dla MSP. Do 12 marca 2010 roku Komisja Europejska przyjmowała opinie w tej sprawie. Pytania miały na celu ustalenie kosztów i korzyści wynikających z wprowadzenia obowiązku stosowania Standardu zarówno dla sporządzających, jak i wykorzystujących sprawozdanie, szczególnie w aspekcie porównywalności. Ankieta dotyczyła też wprowadzenia ewentualnych zmian do dyrektyw Unii w przypadku przyjęcia Standardu dla MSP. Akceptacja Standardu na większą skalę, światową czy europejską, przyczyni się niewątpliwie do zwiększenia porównywalności sprawozdań finansowych, ułatwi ich badanie, a także pozwoli na umiędzynarodowienie zawodu księgowego.

---

⁵ <http://media.iasb.org/smmarch2010.html#5>.

⁶ Por. P. Pacte, *Adopting IFRS for SMEs: Feedback From Around the Globe*, „Financial Executive”, Morristown, Oct 2009, vol. 25, iss. 8, s. 14.

⁷ C. Senior, *ASB tests opinion on changes in UK and Irish accounting standards*, „Professional Pensions”, London, Aug 20, 2009, s. 1.

⁸ Na temat możliwości i zasadności przyjęcia Standardu przez Stany Zjednoczone por. np. B. Starzee, *International standards target Generally Accepted Accounting Principles*, „Long Island Business News”, Ronkonkoma, Dec 8, 2009; M. Fitzpatrick, F. Frank, *IFRS for SMEs: The Next Standard for U.S. Private Companies?*, „Journal of Accountancy”, New York Dec 2009, vol. 208, iss. 6, s. 50; C. Cunningham, *The Upside to IFRS for Small, Medium Entities*, „Compliance Week”, New York Sep 2009, vol. 6, iss. 68, s. 37.

Literatura

- Cunningham C., *The Upside to IFRS for Small, Medium Entities*, „Compliance Week”, New York, Sep 2009, vol. 6, iss. 68, s. 37.
- Fitzpatrick M., Frank F., *IFRS for SMEs: The Next Standard for U.S. Private Companies?*, „Journal of Accountancy”, New York, Dec 2009, vol. 208, iss. 6.
<http://eifrs.iasb.org/eifrs/sme/en/IFRSforSMEs2009.pdf>.
- <http://media.iasb.org/smmarch2010.html#5>.
- http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/DBC2B401-4053-4F27-A84C32A30A0B1863/0/odule08_version2010_1_Notes.
- International Financial Reporting Standards, International Accounting Standards Board 2009.
- Pacter P., *Adopting IFRS for SMEs: Feedback From Around the Globe*, „Financial Executive”. Morristown, Oct 2009, vol. 25, iss. 8.
- Pacter P., *IFRS For MOST Private Companies GOES LIVE*, „Financial Executive”, Morristown, Sep 2009. vol. 25, iss. 7.
- Senior C., *ASB tests opinion on changes in UK and Irish accounting standards*, „Professional Pensions”. London, Aug 20, 2009.
- Starzee B., *International standards target Generally Accepted Accounting Principles*, „Long Island Business News”, Ronkonkoma, Dec 2009.

dr Anna Kuzior
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Ekonomii
Katedra Rachunkowości
ul. Bogucicka 3, 40-287 Katowice
anna.kuzior@ue.katowice.pl

BASIC GUIDELINES OF IFRS FOR SMALL AND MEDIUM – SIZED ENTITIES

Summary

Article presents range and objectives of International Financial Reporting Standard (IFRS) for Small and Medium-sized Entities (SMEs) which was released by the International Accounting Standards Board (IASB) in July 2009. Article presents objectives,

principles, qualitative characteristics and components of financial statement. Methods of assets and liabilities measurement were described. Differences between solutions accepted by IFRS for SMEs and full IFRS were underlined. Benefits from implementation of IFRS for SMEs were described.

Translated by Anna Kuzior